

ÖĞRETMENLERİN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**DETERMINING TEACHERS' DIGITAL LITERACY LEVELS**Veysel GÜL¹, İbrahim KESİK², Hakkı DURMUŞ³**Makalenin Alanı: Eğitim Teknolojileri****Makale Bilgileri****Geliş Tarihi**

17.03.2022

Kabul Tarihi

01.04.2022

Anahtar Kelimeler

Öğretmen, dijital, okuryazarlık

Özet

Okuryazarlık kavramı kullanıldığı yere göre değişmekle birlikte, daha fazla kişinin duygu, düşünce ve isteklerini konuşarak veya yazarak tam ve doğru olarak anlaması, insanların kendilerini ifade etmeleri ve başkalarını anlamaları için oldukça önemli bir kavramdır. 21. yüzyılda bireylerin bilgiye ulaşabilmeleri için dijital okuryazarlık, yaratıcı düşünme, etkili iletişim, yüksek verimlilik gibi çeşitli alanlarda becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte dijital okuryazarlık kavramı da ön plana çıkmıştır. Dijital okuryazarlık bilişsel yeterlilik, güvenlik, mahremiyet ve yaratıcılık gerektirir. Dijital okuryazarlığa ilişkin özellikle mülakat yöntemiyle yapılan çok fazla çalışma olmadığı için bu araştırma önemlidir. Özellikle son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle önemi artan dijital okuryazarlık kavramına ilişkin İstanbul'un Maltepe ve Pendik ilçelerinde görev yapan 17 öğretmen ile mülakat görüşmesi yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyi belirlenmiş ve bu konu hakkında öğrencilere ne tür uygulamalarda bulundukları açıklığa kavuşmuştur.

Article Info**Received**

17.03.2022

Accepted

01.04.2022

Keywords

teacher, digital, literacy

Abstract

Although the concept of literacy varies according to the place it is used, it is a very important concept for more people to fully and accurately understand their feelings, thoughts and wishes by speaking or writing, and for people to express themselves and understand others. In order for individuals to access information in the 21st century, they need to have skills in various fields such as digital literacy, creative thinking, effective communication, and high productivity. With the development of new technologies, the concept of digital literacy has come to the fore. Digital literacy requires cognitive competence, security, privacy and creativity. This research is important because there are not many studies on digital literacy, especially with the interview method. Interviews were held with 17 teachers working in Istanbul's Maltepe and Pendik districts regarding the concept of digital literacy, which has increased in importance especially in recent years with the development of technology. As a result of the interviews, the digital literacy level of the teachers was determined and it was clarified what kind of practices they applied to the students about this subject.

1. GİRİŞ

Öğretmenler için dijital okuryazarlık, okulda BiT'in etkin kullanımı ve eğitim amaçlı uygun teknolojik entegrasyon için yeterli olmayacaktır. Ayrıca bilginin üretimi ve yayılması konusunda çok iyi eğitilmeleri gerekir. Bu tür öğretim araçlarına sahip öğretmenler, öğrenci

¹ Bağlarbaşı İlkokulu, İstanbul, e-mail: veysel_gul29@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3898-9067 (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)² Yaşar Paşalı İlkokulu, İstanbul, e-mail: ibrahimkesik28@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-4122-0520³ Beykoz İlkokulu, İstanbul, e-mail: hakkidurmus29@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9749-5350

gelişiminde bilgi teknolojisinin ne ölçüde kullanıldığını belirleyebilirler. Bu bağlamda öğretmenlerin bilişim teknolojilerine dayalı görüşlere sahip olmaları beklenmektedir. Öğrencilerin öğrenmeleri, öğrendiklerini değerlendirmeleri ve görüşlerini ifade etmeleri için bilişim teknolojilerine dayalı olarak bilgilendirilmeleri gerektiği söylenebilir. Okulun geleceğini bu bakış açısıyla planlamaya çalışan öğretmenler, bilişim teknolojileri konusundaki bilgilerini ayrılmaz bir yetki alanı olarak görmelidir (Dönmez ve Sincar, 2008: 17).

Okul yönetiminde veri işleme sistemleri, veri kaydından bilgisayarlı veriye dönüştürülür. Bu veri işleme sistemleri, bilgi depolamanın yanı sıra çeşitli amaçlarla da kullanılabilir. Ancak kayıtları tamamen bilgisayar ortamında tutmanın birçok avantajı vardır. Elektronik bir ortamda gerekli istatistiksel analizler saklanabilir, kümelenebilir, sıralanabilir, sınıflandırılabilir, toplanabilir ve gerçekleştirilebilir. Eski sistemde kontrol verileri fiziksel olarak aynı ortamda bulunmadığından bu tür işlemler yapılamaz. Bilişim sistemlerinin en önemli avantajı, araştırma ve yönetim bilgisini her düzeyde eğitimsel kararlarla birleştirmenize olanak sağlamasıdır (Yoncalık, 2005: 5).

Dijital okuryazarlık düzeyi kişiden kişiye, aileden aileye ve hatta ülkeden ülkeye değişmektedir. Nitekim, dijital okuryazarlık açısından ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu açığı kapatmanın ve ortak teknolojik dil kullanmanın tek yolu eğitimde teknoloji kullanımını arttırmaktır. Gelişen bir toplumda öğrencilerin ve ailelerinin yeterli teknolojik altyapıya sahip olabilmeleri için çağın gereklerine uygun olarak öncelikle öğretmenlerin bu altyapı ile donatılması gerekmektedir. Martin ve Grudziecki (2015: 257), teknoloji öğretmenlerinin mesleki gelişimini göz önünde bulundurarak, bu üç düzeyi birbirinden ayıran özellikleri açıkça temsil eden adaylar, uygulayıcılar ve danışmanlar olarak üç düzey sunmaktadır.

Eğitim ve yönetimde öğrenme teknolojilerinin etkin kullanımının sağlanması, diğer bir deyişle öğretmenlerin teknoloji ve bilgi kullanımında öncü rol oynaması için gerekli eğitimlerin hazırlanması ve uygulanması gerekir. Öğretmenlerin teknolojik liderliğe ilişkin yeterli eğitim, bilgi ve becerilere sahip olmaması, teknolojik liderlik çerçevesinde sergilenmesi gereken davranışların gerçekleştirilmesinde önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

2.1. Dijital Okuryazarlık

Türk Dil Kurumu (2022), okuryazarlığı “okuma, yazma ve öğrenme yeteneği” olarak tanımlamaktadır. Okuryazarlığın tanımı, günümüz gereksinimleri bağlamındaki değişikliklerle şekillenmektedir. Örneğin, günlük yaşamda kullanılan okuryazarlık terimi, alfabenin, kelimelerin ve cümlelerin anlamlarının sembolik olarak incelenmesi ve bunlar aracılığıyla yorumlanma ve mesaj üretme yeteneği gibi genel bir çağrışım içeriyorsa, artık yorumlanabilir. Finansal terimler, görsel öğeler, yani özel sembolik ifadeler, daha spesifik bağlamlarda herhangi bir alana / konuya önceden eklenir. Bilgi çağı olarak kabul edilen günümüzde, özellikle teknolojiye hızlı değişimlerle birlikte dijital okuryazarlığı, medya okuryazarlığı vb. okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır. Dijital okuryazarlık ise son yıllarda birçok literatürde daha geniş bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramı ortaya atan Gilster (1997), dijital okuryazarlığı bilgisayarların çeşitli kaynaklardan sağlanan bilgileri anlama ve kullanma yeteneği olarak tanımlamaktadır.

Dijital okuryazarlık; Girişimcilik yenilik ve yaratıcılık için bir ön koşul iken, bireyler dijital öğrenenler olmadan topluma katılamaz ve bugün yaşamak için gerekli bilgi ve becerilere sahip değildir (Martin, 2005).

Öncelikle bilişsel bir hareket olduğu iddia edilen dijital okuryazarlık, yalnızca nesneleri bulma değil, aynı zamanda bunları günlük yaşamda kullanma, verileri iletme ve elde edilen bilgileri eleştirel olarak değerlendirme becerisini içerir. Dijital okuryazarlık, bilgisayar ve interneti kullanarak verilere erişmenin bir sonucu olarak dünyadaki mevcut kaynaklardan gelen verileri özümseme ve kullanma yeteneğidir (Martin, 2008).

Dijital okuryazarlığın ortaya çıkmasına katkı sağlayan bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte bilgiyi sunma ve paylaşma yöntemleri de değişmiştir. Geçmişte veriler yazılı materyallerle paylaşılırken, günümüzde internet üzerinden kolaylıkla paylaşılmaktadır. İnsanların bilgisayarlar ve internet aracılığıyla bilgiye erişmesi ve bilgi alışverişi yapması, bilginin çok geniş bir alana yayılmasını kolaylaştırmıştır. Bu durum bireyler için dijital okuryazarlık üzerine araştırmaların yapılmasına neden olmuştur.

Ribble ve Bailey (2007) dijital okuryazarlığı teknolojiyi kullanmayı öğrenme ve öğretme süreci olarak tanımlamaktadır. Eshet'in (2002) işaret ettiği gibi, dijital okuryazarlık sadece yazılım kullanımından daha fazlasını içerir, grafik arayüzler hakkında bilgi, öğrenmede dijital kopyalamanın kullanımı ve bilginin değerlendirilmesini içerir. Geçer ve Dağ (2010) onları bilgisayar ortamında yazılım kullanabilen, ihtiyaç duyduğu bilgilere bilgisayar ve

internet üzerinden erişebilen ve bu ortamda karşılaştıkları sorunları kendi başlarına çözebilen bilgisayar okuryazarı bireyler olarak tanımlanmışlardır.

Dijital okuryazarlık, başlangıçta bilgisayarların sağladığı bilgileri kullanma yeteneği olarak tanımlanırken, günümüzde dijital teknolojiyi kullanarak bilgiyi anlama, yeni bilgiler oluşturma, bilgi paylaşma ve mevcut verileri etkin ve eleştirel bir şekilde değerlendirme ile ilişkilendirilmektedir. İlk aşama 1980'lerde bilgisayarların insanlar tarafından kullanılması, ikinci aşama 1990'larda internetin günlük hayatımıza girmesi ve son aşama ise ağ tabanlı bir bilgi ekonomisinin ortaya çıkmasıdır (Dobson ve Willinsky, 2009).

2.1.1. Dijital Okuryazarlığın Gelişimi

Teknolojinin hızla gelişmesi ve bilgi teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle birlikte dünya bilgi toplumu olma yolunda büyük değişimlere sahne olmuştur. İnsanların hayatlarını kolaylaştıran ve hayatlarını zenginleştiren bilgi ve bilgi kaynaklarına erişim artmıştır. Bilgi hacmi arttıkça bilgi kaynaklarına erişim yeteneğimiz gelişmiştir (Saatçioğlu vd., 2003).

Dijital bilgi kaynaklarının çoğalması ve sürekli eğitim ihtiyacı nedeniyle bilgi okuryazarlığı kavramı hayatımızda giderek daha fazla önem kazanmakta ve bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip kişilerin yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Dijital okuryazarlık bilgi okuryazarlığıdır. Bilgi okuryazarlığı, “bilgiyi etkili, sorumlu ve amaçlı kullanmak, değerlendirmek ve kullanmak için gerekli bilgi, davranış ve becerilerin toplamı” olarak tanımlanmaktadır. Bilgi her geçen gün büyüdükçe bu teknoloji ile dijital medyanın işlenmesi, saklanması ve kullanılması gündeme gelmektedir. Bu durumda bilgi okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık tamamlayıcı bileşenler olarak düşünülebilir.

Dijital okuryazar kişi; etik kavramını da göz önünde bulundurarak ne aradıklarını bilmeleri ve bu bilgilere nereden ve nasıl ulaşabileceklerini göstermeleri gerekir. Hangi bilginin iyi ve doğru olduğunu ve bu bilgiyi hangi kaynaktan alabileceklerini değerlendirebilirler, bu bilgiyi sağlamak için gerekli araçları bilir, nasıl sonuç üreteceklerini bilir ve bilgiyi başkalarıyla paylaşırlar (Hague ve Payton, 2010).

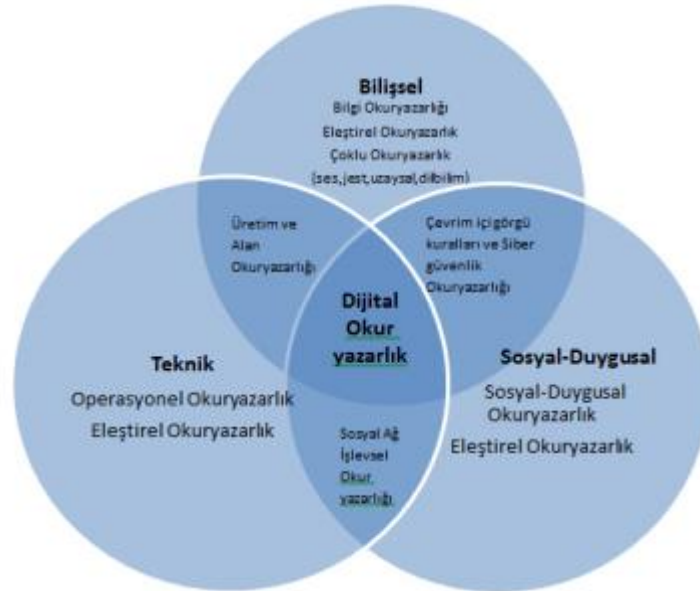
Dijital okuryazarlık; Bilgiye erişme, farklı ortamlarda bilgi alışverişinde bulunma ve yeni bilgileri değerlendirmek ve oluşturmak için bilgi teknolojilerini kullanma yeteneğidir (Tornero, 2004). Dijital okuryazarlık, günümüz öğrencilerinin sahip olması gereken okuryazarlık becerileri gibi bu temel becerilerden biridir. Dijital okuryazarlık, teknolojik altyapının çeşitli aşamalarının yanı sıra teknoloji kullanımında yer alan bilişsel süreçleri içerir. Dijital okuryazar kişilerin internetteki dijital içeriğe erişmesi, bağlantılarla etkileşime girmesi

ve multimedya, simülasyon ve etkileşimli grafikler içeren siteler hakkında kararlar alması gerekir. Böylece dijital okuryazar bireyler için bilgi oluşturma süreci, yaratıcı bir öğrenme ortamı ve etkileşimli, işbirlikçi bir öğrenme ortamı sağlar. Son aşamada ise dijital entelektüellerin bilgi paylaşması gerekmektedir. Bu aşamada dijital eğitimcilerin etik ve güvenli bir şekilde katılım göstermeleri gerekmektedir.

Ng (2012) dijital okuryazar bireylerin sahip olması gereken temel becerileri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- 1) Günlük hayatta kullanılabilecek bazı bilgisayar işlemlerini yapabilmek ve kaynaklara erişebilmek.
- 2) Bilgileri aktif olarak araştırmak, anlamak, açıklamak ve değerlendirmek.
- 3) Verilen görevleri yerine getirmek veya sorun gidermek veya yeni ürünler oluşturmak için en uygun teknolojik araçları belirleme, geliştirme ve kullanma becerisine sahip olmak.
- 4) İnternet ortamında düzgün davranın ve dijital olarak geliştirilmiş platformlarda kendinizi zararlı unsurlardan korumak.

Ng (2012) dijital okuryazarlığı teknik, bilişsel ve sosyo-duygusal bir boyut olarak tartışmıştır. Bu boyutlar arasındaki ilişkiler aşağıdaki Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Dijital Okuryazarlığın Boyutları

Ng (2012) dijital okuryazarlık modelinin bilgi ölçümünün, çalışmada dijital veri işleme, eleştirel düşünme ve değerlendirme becerilerinin sıklığı ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Aynı

zamanda, belirli bir görevle çalışmak veya belirli bir görevi gerçekleştirmek için uygun programları değerlendirme ve seçme yeteneği anlamına gelir. Dijital okuryazarlığın bilgi boyutu, çevrimiçi ticaretle ilgili etik, ahlaki ve yasal konular ve içeriğin dijital kaynaklar kullanılarak çoğaltılması (örneğin, telif hakkı ve intihal) hakkında bireyi bilgilendirir.

Dijital okuryazarlık modelinin teknik boyutu, bilgi ve iletişim teknolojisini (BİT) öğretimde ve günlük etkinliklerde kullanmak için teknik ve operasyonel becerilere sahip olmak anlamına gelir. Akıllı paneller, dijital paneller, kulaklıklar ve harici hoparlörler gibi harici cihazlara erişim ve bunları kullanma yeteneği, çevre ile iletişim kurma yeteneği anlamına gelir. Bu, çalışma bölümleri ve dosya kodlama bilgisi ve "yardım" işlevlerini ve diğer İnternet tabanlı kaynakları kullanarak belirli talimatları okuma veya sorun giderme becerisini içerir (Ng, 2012).

1.4. Araştırmanın Önemi

MEB tarafından okullarda teknolojik araçların yaygınlaştırılması ve etkin kullanılması için çeşitli proje çalışmaları yapılmakta ve uygulanmaktadır. Temel Eğitim Projesi, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi, Endüstriyel Okullar Projesi, Yaygın Mesleki Eğitim Projesi, Çağı Yakalama 2001 Projesi, World Links Projesi, Eğitim Portalı, Bilgiye Erişim Portalı, Skool. tr, Think.com Portalı, Intel Öğretmen Programı, Intel Öğrenci Programı, Yenilikçi Öğretmenler Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS), e-Hizmet içi Eğitim, e-Taşınır Projesi ve e-Okul Projesi gibi Bakanlıkça uygulanan projeler, büyük ölçüde eğitim, bilgi ve bilişim teknolojileri olarak ifade edilen teknolojilerle ilgilidir.

Bu projelerden en önemlilerinden biri Dünya Bankası ile yapılan anlaşma ile 25 Haziran 1998 tarihinde yürürlüğe giren Temel Eğitim Projesi'dir. Bu proje kapsamında ülke genelinde birçok bilişim teknolojileri sınıfı oluşturulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı ile Ulaştırma Bakanlığı arasında 22.12.2010 tarihinde imzalanan protokol ile "Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi" (FATİH) adlı projedir. FATİH projesi ile 40 bin okuldaki yaklaşık altı yüz bin sınıfın akıllı sınıflara dönüştürülmesi planlanmıştır. Özetle, Milli Eğitim Bakanlığı okullarda eğitim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması, eğitim yönetiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının artırılması ve içeriğinin sağlanması için çeşitli projeler çerçevesinde araştırmalar yapmaktadır.

Bu projelerin başarısında öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri oldukça mühim bir yer tutmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin okullarda oluşturulan teknolojik altyapıyı öğretim

ve yönetim süreçlerinde kullanma sorumluluğu vardır. Literatür incelendiğinde dijital okuryazarlık ve öğretmenlerle ilgili çalışmaların az olması araştırmayı önemli kılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin dijital okur yazarlık durumlarına yönetim bilgi sistemleri penceresinden bakarak ilgili araştırmaları derlemek ve sonuçlarını incelemektir.

1.6. Problem Cümlesi

Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri nasıldır?

1.7. Alt Problemler

1. Dijital okuryazarlık hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Dijital okuryazarlık becerisini öğrencilere kazandırmak için neler yapılabilir?
3. Dijital okuryazarlığın gelişmesi için öğretmene düşen rol nedir?
4. Eğitim teknolojilerini okulda nasıl kullanıyorsunuz?
5. Okulunuzdaki öğretmenler dijital okuryazarlık becerisini öğrencilere kazandırmak için ne tür çalışmalar yapıyorlar?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

2.1. Araştırma Deseni

Araştırma modeli, derinlemesine görüşme, açık uçlu sorular ve ayrıntılı cevaplar başta olmak üzere çalışılan konunun tüm boyutlarını kapsayan ve yüz yüze iletişim yoluyla veri toplamaya olanak sağlayan bir bilgilendirme tekniğidir. Diğer kişinin duyguları, bilgileri, deneyimleri ve gözlemleri görüşmeler yoluyla elde edilir. Görüşme, sosyal bilimlerin tüm araştırma alanları başta olmak üzere gazetecilik, hukuk, iş dünyası, tıp gibi birçok alanda profesyonel bir yöntem veya yardımcı program olarak kullanılmaktadır (Best ve Kahn, 2017).

Bu çalışmada, İstanbul ilinde Maltepe ve Pendik ilçelerinde görev yapan 17 öğretmen üzerinde mülakat uygulaması yapılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, 2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Maltepe ve Pendik ilçelerindeki görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Çalışma grubunda 17 öğretmen yer almıştır. Tablo 1’de çalışma grubunda yer alan yöneticilerin cinsiyetlerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Gruplar	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek	f	%
	9	8	17	100

Tablo 1 incelendiğinde 9 kadın katılımcı, 8 erkek katılımcı olmak üzere toplam 17 kişilik çalışma grubunun olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada pandemi ve uzaktan eğitim süreci devam ettiğinden hazırlanan görüşme formları internet aracılığıyla katılımcılara ulaşılarak veriler elde edilmiştir. Mülakat soruları oluşturulurken soruların net olmasına, ayrıntılı bilgi alabilecek nitelikte ve açık uçlu olmasına dikkat edilmiştir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Görüşme formu katılımcılara Google Form üzerinden dağıtılmıştır.

2.5. Veri Analizi

Mülakat sorularının uygulandığı katılımcıların görüşlerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Görüşme formlarının analizinde konuyu en iyi şekilde yansıtacak sözcük ve cümle kullanımına dikkat edilmiştir.

Yapılacak olan görüşmeler sözel olarak değerlendirilecek ve bulgular bölümüne aktarılacaktır. Katılımcılar K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17 olarak kodlanmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Atama Branşı	Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bilgi Düzeyi
K1	Kadın	11-15 yıl	Sınıf Öğretmeni	İyi
K2	Kadın	0-5 yıl	Sınıf Öğretmeni	İyi
K3	Erkek	11-15 yıl	Sınıf Öğretmeni	Çok iyi
K4	Erkek	6-10 yıl	Sınıf Öğretmeni	Orta
K5	Kadın	11-15 yıl	Sınıf Öğretmeni	Orta
K6	Kadın	11-15 yıl	Sınıf Öğretmeni	İyi

K7	Erkek	21 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni	İyi
K8	Erkek	21 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni	Çok iyi
K9	Kadın	6-10 yıl	Sınıf Öğretmeni	Orta
K10	Kadın	11-15 yıl	Tarih Öğretmeni	İyi
K11	Kadın	0-5 yıl	Rehberlik Öğretmeni	Orta
K12	Kadın	21 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni	Kötü
K13	Erkek	21 yıl ve üzeri	Rehberlik Öğretmeni	Kötü
K14	Erkek	6-10 yıl	Fen Bilimleri Öğretmeni	Çok iyi
K15	Kadın	16-20 yıl	Sınıf Öğretmeni	İyi
K16	Erkek	16-20 yıl	Sınıf Öğretmeni	İyi
K17	Erkek	21 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni	İyi
Toplam		17	17	17

Tablo 1’de görüldüğü gibi 9 kadın katılımcı, 8 erkek katılımcı araştırmaya dahil olmuştur. Katılımcıların mesleki kıdemlerine bakıldığında 2 katılımcı 0-5 yıl, 3 katılımcı 6-10 yıl, 5 katılımcı 11-15 yıl, 2 katılımcı 16-20 yıl, 5 katılımcı ise 21 yıl ve üzerinde mesleki kıdeme sahiptir. Katılımcıların 13 tanesi sınıf öğretmeni, 2 tanesi rehberlik öğretmeni, 1 tanesi fen bilimleri öğretmeni, 1 tanesi ise tarih öğretmenidir. Öğretmenlere dijital okuryazarlık bilgi düzeyleri sorulduğunda 2 tanesi çok kötü, 4 tanesi orta, 8 tanesi iyi, 3 tanesi çok iyi yanıtını vermiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

3.1. Birinci probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin dijital okuryazarlığa ilişkin görüşlerinin sorulduğu bu soruya ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine ait ilk sorulan soru öğretmenlerin dijital okuryazarlığa ilişkin fikirlerinin ne olduğudur. Öğretmenlerin görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlığa İlişkin Görüşleri

Görüşler	Öğretmen (f)
Görüş beyan edenler	15
Fikri olmayanlar	1

Zor adapte olanlar	1
Toplam	17

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin dijital okuryazarlıkla alakalı fikri olmayan 1 katılımcı, dijital okuryazarlığa zor adapte olan 1 kişi, dijital okuryazarlık hakkında bilgisi olan ve fikir beyan eden 15 katılımcı olduğu görülmüştür.

Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“Eğitim ortamının sanal ortamda zenginleştirilmesi” (K1),

“Eğitim artık kara tahtaya sığmayacak kadar genişledi. Yeni Dünya düzenin de sınırları olmayan tek ülkeye giderken eğitimde de dijital okuryazarlıkla bu hıza ayak uydurmaya çalışıyor.” (K4),

“Dijital okuryazarlık akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü bilgisayarlar ve masaüstü bilgisayarlar gibi ağ cihazları aracılığı ile bilgiyi bulma, anlama, analiz etme, üretme ve paylaşabilme becerilerini ifade eder.” (K9),

“Doğru yönetilmesi gereken bir beceri. Doğru yönetilmediğinde zaman kaybı yaratabileceği gibi yanlış bilgi edinilmesine sebep olabilir.” (K13),

“Dijital okuryazarlık akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü bilgisayarlar ve masaüstü bilgisayarlar gibi ağ cihazları aracılığı ile bilgiyi bulma, anlama, analiz etme, üretme ve paylaşabilme becerilerini ifade eder.” (K14)

Genel anlamda öğretmenlerin dijital okuryazarlıkla alakalı görüşlerinin olduğu tespit edilmiştir. İkinci alt probleme ilişkin veriler Tablo 3’te yer almaktadır.

3.2. İkinci probleme ilişkin bulgular

Dijital okuryazarlık becerisinin öğrencilere kazandırılması için yapılması gerekenlerin sorulduğu soruya ilişkin verilen yanıtlar Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Dijital Okuryazarlık Becerisinin Öğrencilere Kazandırılmasına İlişkin Görüşler

Görüşler	Öğretmen (f)
Teknolojik cihazlarla çalışmaların artırılması gerektiği	6
Kurslar düzenleme ve öğretici uygulamalar yapılması gerektiği	8
Örnek olay uygulamaları yapılması gerektiği	2
Öğrencilerin dijital okuryazarlıkta yeterli olması	1
Toplam	17

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu olan 8 kişi dijital okuryazarlığa ilişkin kurslar düzenlenmesi gerektiği ve öğretici uygulamalar yapılması

gerektiğini vurgulamışlardır. Teknolojik cihazlarla yapılan çalışmaların arttırılması gerektiğini 6 kişi ifade etmiştir. Örnek olay uygulamalarının yapılması gerektiğini 2 kişi ifade ederken öğrencilerin dijital okuryazarlıkta yeterli olduğunu 1 katılımcı ifade etmiştir.

Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“Onlara öncelikle bununla ilgili materyal sunmalı onları bu durum ile karşı karşıya getirecek eğitim ortamı oluşturmamız.” (K2),

“Uygulama aşamasını doğru kullanmak gerekiyor.” (K4),

“Teknolojik aletleri doğru, etkili kullanma öğretilmelidir. Öğrencilerin teknolojik aletleri kullanma becerileri için onlara fırsat yaratılmalıdır.” (K7).

“Dijitalden metin okumak teşvik edilmeli aynı zamanda bir kere okunuyorsa en az üç kere okunan metin üzerine düşünülmesi salık verilmelidir. Bilgi alınan platformun sıhhati hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunması gerekliliğinin üzerinde durulmalıdır.” (K10).

Sonuç olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan anlaşılacağı üzere öğrencilerin katılımlarının artırılarak dijital okuryazarlığa ilişkin becerilerinin olumlu yönde gelişmesi gerektiği savunulmuştur. Üçüncü alt probleme ilişkin veriler Tablo 4’te yer almaktadır.

3.3. Üçüncü probleme ilişkin bulgular

Dijital okuryazarlık becerisinin gelişmesi için öğretmenlere düşen görevin sorulduğu soruya ilişkin verilen yanıtlar Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Dijital Okuryazarlık Becerisinin Gelişmesi İçin Öğretmenlere Düşen Görevlere İlişkin Görüşler

Görüşler	Öğretmen (f)
Öğretmenlerin rehberlik etmesi görüşü	13
Öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine ilişkin görüşler	4
Toplam	17

Dijital okuryazarlık becerisinin gelişmesi için öğretmenlere düşen görevin sorulduğu soruya yanıt olarak 13 katılımcı öğretmenlerin öğrencilere rehberlik ederek onları teşvik etmeleri gerektiği yanıtı verilmiştir. 4 katılımcı ise öğretmenlerin dijital okuryazarlık konusunda öncelikle kendilerini geliştirmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“Kendini geliştirmek.” (K1).

“Öncelikle öğretmenin keşfetmesi gereken bir alandır.” (K2).

“Öncelikle eğitimciler kendileri nitelikli birer okur olma yolunda adım atmalılar. Günümüzde teknolojiye daha çok gençler hakimdir. En az gençler kadar hatta onlardan çok daha fazla dijital dünyanın içerisinde olunmalıdır. Sınıfta dijital metinler tahlil edilmeli öğrencilere metni tetkik etme noktasında rehberlik edilmelidir.” (K11).

“İnternette etik kuralları iyi öğretmeli. Öğrencileri teşvik etmeli” (K17).

“Teknoloji çağında olduğumuzdan dijital okur yazarlığın öğrencilere öğretilmesi konusunda öncülük etmeli.” (K15).

Sonuç olarak öğretmenlerdeki büyük görüş birliği öncelikle kendilerinin öğrencilere rehberlik etmesi gerektiği düşüncesi olmuştur. Dördüncü alt probleme ilişkin veriler Tablo 5’te yer almaktadır.

3.4. Dördüncü probleme ilişkin bulgular

Eğitim teknolojilerinin nasıl kullanıldığı soruya ilişkin verilen yanıtlar Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Eğitim Teknolojilerinin Nasıl Kullanıldığına İlişkin Görüşler

Görüşler	Öğretmen (f)
Projeksiyon cihazıyla, derslerde etkin kullanıma ilişkin görüşler	15
Eğitim teknolojilerini kullanmayanlar	2
Toplam	17

Eğitim teknolojilerinin kullanımına ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtlar ağırlıklı olarak derslerde projeksiyon kullanımına yönelik olmuştur. 15 katılımcı derslerde kullandıklarına yönelik görüş bildirirken 2 katılımcı eğitim teknolojilerini kullanmadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“Teknolojik imkanlar kısıtlı olduğu için sadece internetten projeksiyonla yansıttığım videolarla dersimi zenginleştiriyorum. Daha donanımlı bir eğitim ortamı oluşturulabilir günümüz dünyasını düşündüğümüz zaman” (K2).

“Derslere entegre ederek kullanıyorum. Projeksiyon üzerinden ekrana yansıtılan bir bilgi çocukların daha çok ilgisini çekiyor.” (K10)

“Eğitim videolarıyla dersler görsel olarak destelenmektedir ders sıkı konu anlatımlarına mecbur bırakıp ya da daha zengin işlenebilmekte” (K15).

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan ortaya çıkan sonuç okullarda eğitim teknolojilerinin daha çok projeksiyon cihazlarıyla kullanıldığı sonucudur. Bu sonuçtan hareketle okullarda eğitim teknolojilerine daha çok imkan tanınması gerekmektedir.

Beşinci alt probleme ilişkin veriler Tablo 6’da yer almaktadır.

3.5. Beşinci probleme ilişkin bulgular

Dijital okuryazarlık becerisinin öğrencilere kazandırılması için yapılan çalışmaların sorulduğu soruya verilen yanıtlar Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. Dijital Okuryazarlık Becerisinin Öğrencilere Kazandırılması İçin Yapılan Çalışmalar

Görüşler	Öğretmen (f)
Dijital araç/gereçlerin tanıtıldığı, dijital kodlama gibi çalışmaların yapıldığına dair görüşler	12
Öğrencilere dair bir çalışma yapılmadığına dair görüşler	5
Toplam	17

Dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmaların sorulduğu soruya öğretmenlerden 12 katılımcı sınıflarda çeşitli etkinliklerle öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığı olmuştur. 5 katılımcı ise öğrencilere dair bir çalışma yapılmadığını ifade etmişlerdir.

“Dijital kodlama dersleri veriyorlar.” (K3)

“Bilgiye ulaşabilmeleri konusunda teknolojiye dayanarak etkinlikleri” (K5)

“Hiçbir şey yapmıyorlar” (K12)

“Hizmet içi eğitimlerle öğretmen yeterlilikleri artırılmaya çalışıyoruz (K14).

Katılımcıların bir kısmı öğrencilere ilişkin herhangi bir çalışma yapılmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuçtan hareketle öğrenciler üzerinde daha çok çalışma yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bilgi ve iletişim teknolojileri artık işletmeden eğitime, sosyal hizmetlerden ekonomiye, yönetimden sağlığa, eğlenceden kültüre birçok alanda önemli bir rol oynamaktadır. Eğitimli bir insan, yaşamını yönetebilmeli, bilgilerini günlük yaşamında ve sosyal çevresinde etkin bir şekilde kullanabilmelidir. Modern toplumlardaki teknolojik ve sosyal gelişme, insanların okuma ve yazma konusunda çeşitli becerilere sahip olmasını gerektirmektedir.

Dolayısıyla eğitim ve yetiştirme aşamalarında geleneksel okuryazarlık çerçevesinde verilen eğitimde okuryazarlık yetersizdir. Çünkü dijital medyanın eğitime katkıda bulunabileceği çok farklı kaynaklar vardır. Bu durum, eğitim alanında bilgi kaynaklarına erişmek ve bunları kullanmak için gerekli becerileri gerektirmektedir.

Dijital ortamda ihtiyaç duyulan bu beceriler, dijital okuryazarlık kavramını ön plana çıkarmaktadır. Dijital ortamlar insanların hayatında çok önemli bir rol oynamaktadır. Her gün teknolojiye yeni gelişmeler ve gelişmeler ortaya çıkmaktadır.

Yapılan mülakat sonucunda öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri bazı eksiklikler olsa da yeterli bulunmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan çıkan sonuç eğitimde dijitalleşmenin her geçen gün giderek arttığı ve öğretmenlerin de bu konuda üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirdiğidir. Katılımcılardan iki tanesi dijital okuryazarlık hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını vurgulamıştır. Buradan sonuçla öğretmenlere bu konuda daha çok bilgi ve imkan verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Yapılan mülakat uygulaması sonucunda öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda benzer şekilde öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akgün ve Akgün, 2020; Göldağ ve Kanat, 2018; Kozan ve Özek, 2019; Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018; Öztürk ve Budak, 2019; Sarıkaya, 2019).

4.1. Öneriler

Dijital okuryazarlık konusu özellikle son yıllarda önemi giderek artan konular içinde yer almaktadır. Yapılan çalışmada öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri tespit edilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda öğrenciler de çalışma grubuna dahil edilebilir.

Bu araştırma 2021-2022 eğitim öğretim döneminde İstanbul'da görev yapmakta olan öğretmenlere uygulanmıştır. Farklı illerde bulunan öğretmenlere uygulayarak benzer çalışmalar yürütülebilir.

Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Öğretmenlerin dijital okuryazarlık becerilerine ilişkin daha ayrıntılı görüşleri için nicel çalışmalar yapılabilir.

Öğretmenlere dijital okuryazarlık konusunda daha çok bilgi ve eğitim verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, İ. H. ve Akgün, M. (2020). Sosyal Bilgiler Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 1-19.
- Best J., & Kahn J., (2017). Eğitimde araştırma yöntemleri, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Dobson, T., & Willinsky, J. (2009). Digital literacy. D. Olson, & N. Torrance (Eds.), *The Cambridge handbook of literacy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dönmez, B. ve Sincar, M. (2008). Avrupa Birliği sürecinde yükselen ağ toplumu ve eğitim yöneticileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 1 – 19.

- Eshet, Y. (2002). Digital literacy: A new terminology framework and its application to the design of meaningful technology-based learning environments, *Association for the Advancement of Computing in Education (AACE)*.
- Geçer, A. ve Dağ, F. (2010). Üniversite öğrencilerinin bilgisayar okur-yazarlık düzeylerinin belirlenmesi (Kocaeli Üniversitesi örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 20-44.
- Gilster, P. (1997). Digital literacy. New York: Wiley.
- Göldağ, B. ve Kanat, S. (2018). Güzel Sanatlar Eğitimi Alan Öğrencilerin Dijital Okuryazarlık Durumları. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 70, 77-92.
- Kozan, M ve Özek, M. B. (2019). Böte Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.
- Hague, C., & Payton, S. (2010), *Digital Literacy Across The Curriculum*, Futurelab.
- Martin, A. (2005). DigEuLit – a European framework for digital literacy: A progress report. *Journal of e-Literacy*, 2(2), 130-136.
- Martin, A. (2008). *Digital literacy and the digital society*. New York: Peter Lang.
- Martin, A.-Grudziecki, J. (2015). Digeulit: concepts and tools for digital literacy development, *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*, 5(4), 249-267.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59(3), 1065-1078.
- Özerbaş, M. ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye Ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Öztürk, Y. ve Budak, Y. (2019). Öğretmen Adaylarının Kendilerine Yönelik Dijital Okuryazarlık Değerlendirmelerinin İncelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 21, 156-172.
- Ribble, M., & Bailey, G. (2007). *Digital citizenships in schools*. Washington: ISTE.
- Saatçioğlu, Ö. Özmen, Ö. ve Sürel-Özer, P. (2003). Bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesinde kütüphanelerin rolü ve dokuz eylül üniversitesi uygulaması. *Bilgi Dünyası*, 4(1), 45-63.
- Sarıkaya, B. (2019). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Okuryazarlık Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 1098-1107.
- Tornero, J. P. (2004). *Promoting digital literacy: Final report (EAC/76/03). Understanding digital literacy*. Gabinete de Comunicación y Educación, Universidad Autónoma de Barcelona.
- Türk Dil Kurumu (2022). www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.02.2022
- Yoncalık, M. T. (2005). *Etkin okul yönetiminde yönetim süreçleri bakımından yöneticilerin bilişim sistemlerine yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.